

РЕЦЕНЗІЯ НА ПІДРУЧНИК «ЗАГАЛЬНЕ АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО»¹

Мельник Роман,

*доктор юридичних наук, професор,
директор Наукової школи адміністративного та німецького права
Університету імені Максута Нарікбаєва
orcid.org/0000-0002-3375-6117
r_melnik@kazguu.kz*

Настали приємні наукові часи. Це пов'язано з тим, що в Україні, поміж іншим, продовжує свою доволі активну творчу діяльність колектив авторів під проводом Бернда Візера, Ярослава Лазура, Тетяни Карабін, Олександра Білаша, який опікується питаннями розвитку українського адміністративного права. У 2023 році результатом його роботи став перший в історії української юридичної думки підручник з Особливого адміністративного права, який викликав велику зацікавленість не лише в мене [Roman Melnyk Review], але й у багатьох інших моїх колег, причому як українських, так і зарубіжних.

Сьогодні виник наступний гарний привід поміркувати про стан української адміністративно-правової науки, і пов'язаний він із виданням рецензованого підручника із Загального адміністративного права України.

Підручник підготовлено колективом авторів, до якого увійшли як знані українські вчені, так і західноєвропейські колеги. Безсумнівно, така співпраця позначилася і на структурі, і на змісті окремих розділів праці, які аналізуються, у тому числі, крізь призму австрійської доктрини адміністративного права.

Такий підхід є виправданим з огляду на низку причин, передусім тому, що він здатний швидко й глибоко наблизити українську адміністративно-правову доктрину до кращих європейських зразків. Водночас він свідчить і про довіру західноєвропейської наукової спільноти до українських наукових здобутків і демонструє, що Україна та країни Європейського Союзу мають не лише спільне коріння, а й спільне майбутнє.

Перше, що привертає увагу під час ознайомлення з книгою, – це її зміст. Уже навіть поверхове ознайомлення з ним дозволяє побачити, на яких вихідних позиціях щодо розуміння права загалом і адміністративного права зокрема перебувають автори.

---

1 «Загальне адміністративне право : підручник / за заг. ред.: Бернда Візера, Ярослава Лазура, Тетяни Карабін, Олександра Білаша. Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. 418 с.

Підручник складається з 24 розділів, які охоплюють значний обсяг нормативного матеріалу, що підлягає засвоєнню майбутніми юристами (якщо розглядати цю працю крізь призму її основного призначення). Водночас він становить інтерес не лише для студентів. На моє переконання, без належного доктринального супроводу неможлива ефективна правозастосовна діяльність, що, своєю чергою, зумовлює необхідність для суддів, адвокатів та інших юристів звертатися у своїй професійній діяльності до результатів наукових досліджень. І цей підручник для них може бути корисним.

Безсумнівно, підручник буде цікавим і для дослідників, адже в ньому розглядаються не лише базові адміністративно-правові питання, а й аспекти, які й досі залишаються предметом активних наукових дискусій. Зокрема, йдеться про публічну адміністрацію в її організаційному та функціональному вимірах, а також про категорію публічного інтересу.

Додатковим свідченням ґрунтовності наукового опрацювання підручника є значна кількість посилань (409 позицій), що демонструє глибину занурення авторів у відповідну проблематику. Водночас важливо підкреслити, що помітна частина цих посилань припадає на праці зарубіжних авторів, що свідчить про прагнення авторського колективу вийти за усталені межі національної доктрини та осмислити її у ширшому, порівняльно-правовому контексті.

Повертаючись до змісту, варто відзначити, що книга розпочинається з базових понять, засвоєння яких є визначальним для правильного розуміння подальшого матеріалу. Йдеться, зокрема, про такі категорії, як публічне адміністрування, публічна адміністрація та публічний інтерес. Саме вони становлять ядро сучасного адміністративного права, і саме через їх осмислення має відбуватися опанування цієї галузі. Подальше ознайомлення з доробком показує, що автори (у переважній більшості розділів) сприйняли та продовжили розвивати сучасну архітектуру адміністративного права. Це проявилось не лише у підтриманні поділу цієї галузі права на Загальне та Особливе, але й у використанні таких категорій, як: інструменти публічного управління, дискреційні повноваження, належне адміністрування, суб'єкти делегованих повноважень, акти планування, електронне урядування тощо. Відповідно, це ще раз доводить, що перед нами, шановні читачі, сучасний та абсолютно актуальний науковий доробок.

Привертає увагу та заслуговує на особливу підтримку також і прагнення авторів послідовно «вбудовувати» конституційно-правові аспекти в адміністративно-правову доктрину. Такий підхід, на моє переконання, є одним із ключових свідчень того, що в цій праці йдеться про принципово нове адміністративне право, яке функціонує та розвивається у тісному взаємозв'язку з Конституцією України.

Водночас слід відзначити, що цей, здавалося б, очевидний підхід і досі не отримав належного розуміння та сприйняття серед значної частини юристів

і науковців. Досить часто адміністративне право, як і раніше, вивчається та застосовується у відриві від конституційного права, що неминуче знижує регулятивний потенціал обох галузей.

Цю ситуацію необхідно змінювати, насамперед через формування у студентів розуміння того, що зазначені галузі права мають застосовуватися одночасно, у взаємозв'язку, доповнюючи та підсилюючи одна одну. Лише за такої умови можна очікувати реального посилення людиноцентризму у сфері публічного управління, що досягається шляхом наповнення норм адміністративного права конституційно-правовими ідеями та принципом пріоритету прав і свобод людини і громадянина.

Саме тому особливо позитивним є те, що у багатьох частинах підручника простежується ця «конституційно-правова червона нитка».

У підручнику можна зустріти також й інші важливі аспекти, які заслуговують на увагу.

Так, наприклад, доволі важливим, у тому числі для відправлення правосуддя, є питання про відмежування політичної діяльності Уряду від адміністративної діяльності, яке розглядається у межах підрозділів 7.1.1 та 7.1.2. Відзначу, що ця проблематика є важливою також і для функціонування інститутів Президента, а також інших суб'єктів публічного права, які володіють політико-правовим статусом.

Принципово новим виглядає також і підхід авторів, пов'язаний з аналізом формальних та матеріальних вимог, яким мають відповідати нормативно-правові акти (с. 216 та наст.). Цей підхід, з одного боку, є новим для національної доктрини права, а з іншого – виглядає практично релевантним, оскільки саме за цими критеріями адміністративні суди, у разі оскарження законності таких актів, здійснюють відповідну перевірку.

Поруч із викладеним хотілося б підтримати авторський колектив і в їх підході до роздільного опрацювання принципів адміністративного права (с. 54 та наст.) та принципів адміністративної процедури (с. 262 та наст.). Звісно, що між цими інститутами є багато спільного, проте одночасно вони виконують і різні завдання, тому, дійсно, більш виваженим виглядає саме запропонований підхід до їх аналізу.

Продовжуючи виклад, зазначу, що рецензування будь-якого наукового доробку неминуче пов'язане з входженням у «поле авторського задуму». А це завжди велика відповідальність, бо, з одного боку, рецензент втручається у право автора на свободу творчої діяльності, а з іншого – намагається досягнути його задум та основні ідеї. Тому тут треба бути особливо обережним та виваженим у своїх міркуваннях, які, відповідно, являтимуть собою лише власне судження автора цих рядків, яке, зрозуміло, не покладає на автора чи авторів доробку жодних зобов'язань чи необхідності щось змінювати чи якось реагувати на мої слова. Рецензія – це лише привід для дружнього обміну думками наукового змісту.

Отже, мені було б цікаво дізнатися, чому автори підручника вирішили «відірвати» проблематику адміністративного розсуду від питання адміністративного акта. Для мене, як і для багатьох інших авторів, адміністративний розсуд є невіддільним від правозастосування, яке реалізується передусім через видання адміністративних актів. Тобто, інакше кажучи, діяти на підставі адміністративного розсуду означає обирати один із можливих варіантів рішення з його наступною фіксацією в адміністративному акті. З огляду на це, неочікувано було читати про цей інститут у підрозділі 6.4, тоді як проблематиці адміністративного акта присвячено розділ 14. Мені здається, що подібний підхід до розміщення інформації про адміністративний розсуд буде ускладнювати розуміння цього інституту.

До кола дискусійних, на мій погляд, належить також і питання, пов'язане з аналізом у межах Загального адміністративного права питань, які, як мені вбачається, не є загальними.

У підручнику, зокрема, містяться розділи, присвячені публічній службі (с. 186–209) та адміністративній відповідальності (с. 376–415). На моє переконання, зазначені питання, особливо в тому обсязі, в якому вони представлені, доцільніше розглядати у межах Особливого адміністративного права. Відповідні інститути характеризуються значною кількістю спеціального регулювання, не охоплюють усі сфери публічного адміністрування та виконують специфічні, а не загальні функції, що зумовлює потребу їх самостійного та більш детального опрацювання.

З іншого боку, спроба висвітлити у межах цього підручника лише окремі аспекти, наприклад, інституту адміністративної відповідальності, також викликає певні застереження. Фрагментарний виклад матеріалу неминуче призводить до того, що частина питань залишається поза увагою, аналіз обмежується окремими нормами, а відтак читач отримує лише часткове й поверхове уявлення про відповідний інститут.

У цьому контексті дотримуюся позиції, що підручники мають забезпечувати не загальний огляд, а формування системних і глибоких знань, орієнтованих на вирішення конкретних завдань правозастосування. З огляду на це, хотілося б бачити на сторінках підручника більше прикладів із сфери правозастосування, зокрема з практики розгляду адміністративно-правових спорів судами.

Видається, що саме такий підхід переконає насамперед студентів у тому, що адміністративне право є «живим», реально діючим і надзвичайно важливим регулятором суспільних відносин. Це завдання, на жаль, і досі залишається актуальним.

На завершення хотів би ще раз подякувати авторському колективу за можливість мати у своєму користуванні цей новий доробок із Загального адміністративного права та користуватися ним у процесі власної викладацької та наукової діяльності. Безсумнівно, ця книга заслуговує на безперечну

увагу і має зайняти достойне місце серед найбільш впливових підручників з українського права.

Список використаних джерел:

1. Roman Melnyk Review of the textbook “Special administrative law” under the editorship of Bernd Wieser, Yaroslav Lazur, Tetyana Karabin, and Oleksandr Bilash. *Teka Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie*. 2023. Vol. XVI. no. 1. pp. 433–436.

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження рецензії до видання: 14.03.2026
Дата прийняття рецензії до друку після рецензування: 16.04.2026
Дата публікації (оприлюднення) рецензії: 08.05.2026